

УДК 141.7

ІДЕОЛОГЕМИ ТА МІФОЛОГЕМИ

Олексій Бучин

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
історико-юридичний факультет,
кафедра політології, права та філософії;
вул. Графська, 2, 16600, м. Ніжин, Україна*

Ніколи не існувало суспільств без ідеології. Історично першою ідеологією був міфологічний світогляд у його вербальній формі. Люди є homo symbolicus та homo sapiens. Найбільш важливими символами є вербальні структури, мова. Ідеологія є вербальною культурою, яка забезпечує здатність людей до спільної діяльності. Структура ідеології – це система ідеологем. Ідеологемами є літери абетки та їхні похідні, словосполучення та тексти. Міфологеми – це елементи будь-якої міфологічної системи. Міфологеми історично першого світогляду продовжують відігравати свою конструктивну роль у соціальному бутті як формули інтерпретації культури. Сучасні міфологеми покликані створювати стлтусферу (lat. stultus – глупий) паралельного, віртуального світу. Stultusphere – протилежність ноосфери. Міфологеми завжди є ідеологемами, але не навпаки. Сучасні міфологеми здатні перетворити людей на homo stultus та homo zombie.

Метою статті є дослідження сутності ідеологем та міфологем, їхнього взаємозв'язку та ролі в суспільному бутті. Актуальність дослідження зумовлена перманентною необхідністю осмислення можливостей вербальної культури, її ролі у формуванні світогляду.

Ключові слова: ідеологема, міфологема, сучасна міфологема, міфологічний світогляд, міфологія, ідеологія, політична ідеологія.

У сучасній літературі є визначення понять «ідеологема» та «міфологема». Оскільки філософія та філологія тісно пов'язані між собою, то варто здивуватися до визначень не тільки філософів, істориків, політологів тощо, але й до визначень філологів. Крім того, слова можуть щось сказати самі за себе, а нам треба вчуватися до того, що вони кажуть.

У слові «ідеологема» насамперед йдеться про ідею. Ідеї Платона (427–347) – це самостійні сутності. Ідеї не можуть переходити одна в одну, вони автономні. Наприклад, ідея «добра» не здійснює перехід до ідеї «зла», ідея «прекрасного» не переходить в ідею «потворного» тощо. Світ ідей є незмінним, вічним і, в силу цього, **реальним**. Світ речей є змінним, **віртуальним** і є лише відбитком реальних ідей. Речі – це лише копії ідей, підміна дійсності, симулякри. Люди – це також копії ідей. Люди можуть перебувати в різних станах: відбувається перехід зі стану добра в стан зла, і навпаки, зі стану розумності – у стан дурості, і навпаки... Аристотель (384–322), як упорядник логіки в наукову систему, побачив, що для людей ідеї існують у вербальній формі. Логічне мислення – це понятійне мислення. Поняття – це уявлення (чи уява), виражене словом. Понятійного мислення без мови просто не існує. Отже, люди здатні оперувати ідеями тільки тому, що у людей є мова. Теорія пізнання Платона – це теорія пригадування ідей. Пригадування ідей відбувається за допомогою ейдосів, тобто образів, які утворюються на підставі чуттєвого пізнання та пам'яті. Тому ідею часто тлумачать як думку-образ. В образно-вербальній формі постає мета як уявне бачення результату діяльності. Зараз існує чимало значень терміну «ідея». У тлумачному словнику А. Хорнбі читаємо: «**idea** /aɪ'diə/ *n* **1** thought; picture in the mind: *This book gives you a good ~ of life in ancient Greece.* **2** plan; scheme; design; purpose: *That man*

is full of new ~s. **3** opinion: *You shouldn't force your ~s on other people.* **4** vague belief; fancy; feeling that sth is probable: *I have an ~ that she will be late.* **5** conception: *What ~ can a man who is blind from birth have of colour? Picnicking is not my ~ of pleasure. You can have no ~ (of) how anxious we have been.* **put ' ~s into sb's head,** give him expectations that are not likely to be realized. **6** (in exclamations): *The ~ of such a thing! What an ~!* (used to suggest that what has been suggested is unrealistic, outrageous, etc). **7** way of thinking: *the young ~, the child's mind*» [1, p. 420].

Термін «ідея» є основою понять «ідеологія» та «ідеологема». У «Філософському енциклопедичному словнику» ці поняття пояснив український філософ Василь Семенович Лісовий (1937–2012), який постраждав у боротьбі з радянською ідеологією: у 1973 році був ув'язнений на 10 років. У 1983 році політв'язень був звільнений, потім реабілітований у 1989 році та відновлений у званні кандидата філософських наук і на роботі в Інституті філософії НАН України. Це важливо знати, бо філософ на власному досвіді побачив дію політичної ідеології. Насамперед подивимося його статтю про ідеологема: «ІДЕОЛОГЕМА – назва ключового конструкту (елемента) будь-якої ідеологічної системи; цінність, пов'язана з іншими винятково значущими цінностями, те, що є предметом віри і довіри» [2, с. 234]. Звертаємо увагу на «будь-яку ідеологічну систему», тобто мова не йде виключно про політичну ідеологію. Так само виважено дане визначення ідеології: «ІДЕОЛОГІЯ – сукупність взаємопов'язаних ідей, уявлень та переконань, призначених об'єднувати людей заради спільного життя та спільних дій. Як свідчать історичні дослідження, **ніколи не існувало суспільств без наявності в них певних світорозумінь і норм поведінки, тобто ідеологій-світоглядів** (виділено нами – О.Б.). Загальноприйняті норми поведінки (основою яких є цінності) завжди забезпечували здатність людей до спільних дій. Хоча слово «ідеологія» іноді застосовують як синонім вислову «політична ідеологія», але доцільніше політичні ідеології вважати тільки одним із різновидів ідеології (наприклад, історики, досліджуючи світогляди різних суспільств та цивілізацій, називають ці світогляди ідеологіями) [2, с. 235–236].

Як бачимо, по-перше, ідеологія не є суто політичною, хоча в сучасному суспільному бутті домінує саме політична ідеологія. По-друге, ідеологію слід розглядати в контексті різних світоглядів, у тому числі історичних типів світогляду: міфології, релігії та філософії (науки). Ідеологія є історичним феноменом, у структурі якого виникають і зберігаються людські світогляди: міфологічний, релігійний, філософський (науковий) у формах їх вербального вираження. Це означає, що ідеологію можна визначити як вербальну культуру, яку (свідомо чи ні) використовують для формування (форматування) суспільної свідомості, і сама ідеологія постає в різних «культурних формах» (Мамардашвілі). Що стосується «уявлень та переконань», то це характеристика внутрішнього стану конкретних людей, який виникає на підставі досвіду та ідеології-світогляду і може бути описаний ідеологією. «**Ніколи не існувало суспільств без наявності в них певних світорозумінь і норм поведінки, тобто ідеологій-світоглядів**» (В. Лісовий), але є суспільства, в яких ідеологія поставлена на службу тої чи іншої політичної сили (аналогічно філософія була служницею теології в середньовіччі), а ідеологічні практики багатьма людьми сприймаються як насильство над ними. У вербальній культурі завжди є місце як для омани, так і для відвертої неправди, вивертів, підтасовок інформації, яким протистоїть теж ідеологія, але ідеологія здорового глузду, яка здатна чинити опір хибній картині світу (наприклад, у вигляді сміхової культури, обценної лексики тощо). Отже, по формі свого походження та існування ідеологія постає як вербальна культура людства загалом. Від такої абстрактної ідеології, за методом Гегеля, треба йти в бік конкретних ідеологій: політичних, науко-

вих, релігійних тощо. Саме цей аспект конкретизації зафіксований у словнику А. Хорнбі: «**ideology** / ˌaɪdɪˈɒlədʒi/ *n* (*pl* -gies) [C] system of political, juridical, moral, aesthetic, religious, philosophical ideas, typical of certain classes, social groups, etc: *His new book compares bourgeois petty bourgeois, and socialist ideologies*» [1, p.421].

Політичні ідеології у свою чергу розгортаються як комуністичні, ліберальні, фашистські, імперські тощо, і в них проглядається класовий чи груповий інтерес. Варто зазначити, що вербальна культура зовсім не передбачає автоматичного усвідомлення будь-чого і тим більше автоматичного світорозуміння. Теоретики намагалися протиставити ідеології утопію чи науку. Насправді, ніякого протиставлення немає, бо сама ідеологія є змістовною, тобто в ній є місце різним проявам вербальної культури. Тому недоречним ми вважаємо підміну цілого його частинами. Є два основних тлумачення політичної ідеології: «ілюзорна свідомість» (К. Маркс) та «наукова ідеологія» (В. Ленін). Історично першою ідеологією був міфологічний світогляд, в якому закладена синкретична єдність думки-гадки (міфологеми) та думки-знання. Але повернемося до ідеологем як елементів великої системи ідеології, тобто до чогось «елементарного» в структурі ідеології. Структура є способом упорядкування системи. Філологи пропонують чудовий спосіб упорядкування елементів системи ідеології: «оскільки її (ідеологеми – О.Б.) референтом не є ані узагальнення чи абстракція, ані предметна реальність, ідеологема може бути представлена будь-яким елементом природної мови – **від літери до стійкого словосполучення**: семантика знаку в мові ідеології вичерпується прагматикою» (виділено нами – О.Б.) [3, с. 27].

Гасан Чингизович Гусейнов (1953 р.н.), доктор філологічних наук, наводить чудовий приклад **ідеологеми-літери**: в радянські часи була замінена літера в слові Бог на маленьку «б» і за порушення цього правила притягали до адміністративної відповідальності [3, с. 17]. Руська абетка є макроідеологемою імперії у неруських народів, а обсценна лексика знайшла своє середовище не тільки в тоталітарному суспільстві. Є також ідеологеми – акценти, ідеологеми – відмінникові закінчення, ідеологеми – прийменники, ідеологеми – нові імена: антропоніми, топоніми, етніоніми, є ідеологеми – ергоніми, ідеологема «чекіст», ідеологема «розстріл» і, нарешті, ідеологема-цитата: сталінізми. Існує цілий комплекс «тіньових» ідеологем, що зачіпає побутовий абсурд, в якому здоровий глузд проявляється як ненормативний (матюки) словесний габітус. Прикладів ідеологем у книзі Г. Гусейнова багато, але нас насамперед цікавить будова ідеологеми: «Єдиний значимий елемент ідеологічного повідомлення – це інтуїтивна оцінка правильності, точно вгаданий підтекст слова, який зазвичай регулюється через контраст чи боротьбу. Фундаментальна опозиція правильного та неправильного, свого та чужого, норми та помилки, нового та старого, радянського та антирадянського, революційного та контрреволюційного визначає не тільки соціальну практику ідеологічної боротьби в СРСР, але й будову найдрібнішої значимої одиниці мови – ідеологеми (червоний, партія, свідомість, беззавітно відданий справі Леніна – Сталіна, акула капіталізму, розвинутий соціалізм тощо)» (переклад тут і далі наш – О.Б.) [3, с. 26–27].

І ще важливо розуміти, що ідеологічна мова не обмежується офіційною політичною ідеологією. Те, що людям навіює влада, постійно обговорюється, приймається як даність чи критикується (також із використанням ненормативної лексики), а особливо критикується каркас «дерев'яної мови». Г. Гусейнов пропонує таке уточнення поняття «ідеологема»: «під ідеологемою ми повинні розуміти не тільки елементи мови самої влади (колгосп, місто-герой, коліска революції, син за батька не відповідає, нещадний терор тощо) чи тоталітарної мови, але й те, що підлягає фіксації – **елементи так званої мови самозахисту** (виділено нами – О.Б.) (наприклад, більшевизан, совдепія, совок, мудак; паремії, що сходять до прецедентних текстів підрадянського виживання: рукописи не горять, ніколи не

знімайте абазур (Михайло Булгаков), не вір, не бійся, не проси (Олександр Солженіцин), день кантовки – місяць життя, і навіть: коли б ви знали, з якого сміття ростуть вірші (Анна Ахматова) тощо)» [3, с. 28].

Ідеологія не може існувати без наочності, бо ґрунтом ідей є образи. Далі ми побачимо, що образи є часто не ейдосами, а симулякрами, і тому виникає бажання представити ідеологію як ілюзорну свідомість. **Simu-lac-rum** /,simjə'leikrəm / *n* (*pl* –*cra* /-*kre*/) *sth* made in the likeness of a person or object; shadowy likeness that deceives [4, p. 296].

Особливо привертає увагу бажання змінювати кордони на картах і створювати ідеологему карти батьківщини та ідеологему державного кордону. У ХХІ сторіччі надзвичайно актуалізувалася проблема власних кордонів та державної цілісності для багатьох країн світу. Ідеологи, підкріплені наочністю, візуалізовані й мають навіть запах боротьби за владу або і за світове панування. Онтологічний текст свідомості закріплюється візуально в карикатурах, татуваннях, політичних плакатах, географічних атласах тощо, завдяки яким утворюються національно-культурні картини світу і специфічні надтекстові чи підтекстові ідеологічні структури. Останні демонструють загальнолюдську, класову, особисту, національну чи наднаціональну занепокоєність тою чи іншою проблемою. Наприклад, у багатьох в'язнів сталінської епохи на грудях кольщики робили тату Сталіна: «ближе к сердцу кололи мы профили, чтоб он слышал, как рвется сердца» [5, с. 100].

У Платона була, як ми чудово зараз бачимо, утопічна мрія, що пересічними людьми будуть керувати мудреці, які є цілком нормальними людьми і тримаються своїх посад **не за власним бажанням і не шукають власної вигоди з цього**. У бажанні Феага [6, с. 112–124] мати мудрість звучить схиблене бачення корисності влади, бо йому влада необхідна для власних потреб. Оце бажання бачити **«нормальне» в схибленому** і є основою виникнення чи штучного створення політичних міфів та міфологем. А можновладці, створюючи міфологеми, користуються схильністю пересічних людей вірити на слово і некритично сприймати інформацію. Сучасні міфологеми слід відрізняти від стародавніх, основою яких є історично перший тип світогляду. Міфологічні сюжети «задіяні» в різноманітних життєвих ситуаціях сучасного суспільного буття. Чимало дослідників працювали і працюють у намаганнях пояснити феномен міфологічного. Відомий французький філософ Ролан Барт (1915–1980) вважав, що «міф як жива пам'ять про минуле здатний вилікувати недуги сучасності» [7, с. 283]. Отже, міфологічний світогляд не залишився десь позаду в історії людства. У суспільному бутті не зникають і присутні всі історичні типи світоглядів. І водночас бачимо, що існує потреба в міфах, які в сучасному суспільному бутті вже зазвичай не виникають стихійно, а створюються штучно. Тому є необхідність дослідження як самої потреби створення сучасних міфів, так і наслідків її реалізації.

«Міфологе́ма (від дав.гр. *μῦθος* – сказання, переказ та дав. гр. *λόγος* – слово, думка) – найменший неподільний складовий елемент міфу. Такими елементами виступають міфологічні сюжети, образи, які характеризуються глобальністю, універсальністю та мають широке поширення в культурах народів світу. Прикладами міфологем є: міфологема першолюдини, міфологема Світового дерева, міфологема Потопу (ширше – загибелі людства і порятунку обраних) тощо» [8].

Видатний філософ сучасності Ортега-і-Гассет (1883–1955) так визначив термін «міфологема»: «Міфологема – конкретно-образний, символічний спосіб відображення реальності – стає своєрідною формулою не лише сприйняття людиною довкілля в усіх його вимірах, а й формулою комунікативного символічного засобу встановлення зв'язку з універсальними цінностями, закодованими у міфотворчих актах, засобу гармонізації людини і природи, способу розуміння міфу як ключа до інтерпретації інших культурних явищ» [9, с. 83].

Міфологема у визначенні розглядається як **формула-ключ** щодо інтерпретації культури. Виходить, що без міфологем нам щонайменше буде важко «відображувати» чи то бачити реальність. А може навпаки: міфологеми покликані приховати від нас реальність? А може і перше, і друге? Міфологема «працює» як формула-ключ розуміння культури, коли йдеться про історично перший тип світогляду, і міфологема здатна приховувати дійсність, якщо вона навмисно створена. Стародавні творці міфів не створювали штучно міфологеми і нічого не збиралися приховувати. Міфологеми, що утворилися стихійно, допомагають краще розуміти стародавній світогляд. Спробуємо з'ясувати, що таке «формула комунікативного символічного засобу встановлення зв'язку з універсальними цінностями». Подивимося як визначають термін філологи: «міфологеми – це ідіотнічний феномен культури» [10, с. 8]. Український вчений у галузі комунікативної лінгвістики і філософії мови, професор Ф.С. Бацевич (1949 р.н.) у «Словнику термінів міжкультурної комунікації» дає роз'яснення: «Акт комунікативний ідіотнічний – тип комунікативного акту, опрацьований у численних міжособистісних інтеракціях, характерний для певної національної лінгвокультурної спільноти, часто неповторний, непритаманний іншим культурам» [11]. Отже, міфологема слугує в даному випадку «ключем» для розпізнавання тої чи іншої культури. Ще можна зробити висновок, що деякі міфологеми мають національний характер та ще і «непритаманний іншим культурам». Українські філософи В.С. Горський, М.В. Попович, В.Г. Табачковський, С.Б. Кримський, Б.О. Парахонський, В.М. Мейзерський та інші зробили чималий доробок у дослідженні міфу як символічної форми культури та в дослідженні міфів Київської Русі.

Поняття «архетип», «міфологема», «колективне несвідоме», «аналітична психологія» та інші використовуються у філософії Карла Юнга (1875–1961). Зокрема, термін «міфологема» є у «Введенні в сутність міфології» (написано у співавторстві з Карлом Керен'ї) [12, с. 5–31]. У колективному несвідомому є стійкі або відносно стійкі образи «дійсності», якої насправді немає. Стійкі образи пов'язані зі стародавніми міфами, і такі образи здебільшого сприймаються як вигадка. Відносно стійкі образи є також результатом більш пізньої чи навіть сучасної міфотворчості, й тому їхній доксихний характер не є очевидним. «Картини», що утворюються завдяки образам, часто є плодами фантазії, але в сучасному світі є ідеологічні катализатори щодо створення симулятивних «картин», які мають претензії на те, щоб бути сприйнятими як дещо реальне. **Simul-late** /'simjuleit/ vt [VP6A] **1** pretend to be; pretend to have of feel: ~d innocence/enthusiasm. **2** counterfeit: insects that ~dead leaves. **simulation** /,simjuleiʃn/ n [U] pretence; imitation. [4, p. 296]. Варто зазначити, що на цих психологічних засадах існування міфологем, зокрема, «працює» сучасна реклама, політичні заяви та театральні політичні постановки. Важко навіть сказати, що **не** піддається імітації через симуляції. Жан Бодріяр (1929–2007) зробив чимало важливих висновків, серед яких є такий: «Симуляція безконечно небезпечніша, бо дозволяє в будь-який момент зробити припущення, поза своїм предметом, що *порядок і закон самі можуть-таки бути всього-на-всього симуляцією*» [13, с. 32].

У словнику А. Хорнбі немає слів «ідеологема» та «міфологема». Статті про ідею, ідеологію, симулякри та симуляцію ми подивилися. Варто прочитати ще статтю про міфологію: «**myth-ology** /mi'θolədʒi/ n (pl -gies) **1** [U] study or science of myths. **2** [U] myths collectively: *Greek ~*; [C] body collection of myths: *the mythologies of primitive races*. **mythologist** /mi'θoləʒist/n student of ~. **mytho-logi-cal** /mi'θoləʒikl/ adj of ~ or myth; unreal» [4, p. 55].

Отже, міфологічне – це щось нереальне. Але у міфологічному світогляді є багато повчальних вербалізованих образів. Тому ми розглядаємо його як історично першу ідеологію, яка містить у собі не тільки міфологеми. Вербальна культура (ідеологія) містить у собі

одночасно розповідь про щось нереальне, міфологічне та цілком реальне і наукове. Тому так важливо казати про елементи міфології – міфологеми, за якими закріплюється зміст неіснуючого, вигаданого.

Між будь-якими поняттями існують відношення сумісності чи несумісності. Очевидно, що несумісними поняття «міфологема» та «ідеологема» назвати не можна. Сумісність є трьох типів: тотожність, підпорядкування та перетин. Названі поняття не є синонімами, тобто вони не є тотожними. Перетин означає, що деякі міфологеми є ідеологемами, і навпаки. Ще це означає, що деякі міфологеми не є ідеологемами, і навпаки. Але, на нашу думку, правильно казати: «будь-яка міфологема є ідеологемою, але не навпаки», тобто маємо підпорядкування. Між міфологемою та політичною ідеологемою є відношення перетину, оскільки не всі міфологеми створюються штучно заради політичних потреб. Приклади політичних ідеологем: нацизм, голодомор, фашизм, тоталітаризм, демократія, армія тощо. Легко побачити, що ідеологеми не завжди є міфологемами. Нічого ілюзорного, наприклад, у нацизмі немає, бо це реальне суспільне явище. А от ідеологема «комунізм» є міфологемою, ідеологема «комуністична партія – це ум, честь та сумління нашої епохи» – це міфологема тощо.

Вербальна культура зовсім не передбачає автоматичного усвідомлення будь-чого. У лоні вербальної культури виникли ноосфера та стултусфера (лат. *stultus* – глупий). Вербалізовані фікції минулої, радянської епохи мали форму ідеологічних формул та рецептів, а сучасні мають форму хаотичної маячні з елементами упорядкованості в середовищі щент знищеної моралі або спроб симуляції моральної поведінки. Це добре видно по спотвореним цінностям культури в сучасній міфології: лікар, викладач, студент, мер тощо. Відбулося «виправлення імен», навпаки, на всіх рівнях соціального буття. Ми існуємо в силовому полі абсурду та дурості. І цей світ зовсім не нагадує міфологічну «казку», хоча в ньому також панують міфологеми. Роль міфологем у суспільному бутті полягає у створенні паралельного реального світу – світу ілюзій. У різних соціальних контекстах деякі суспільні явища є чи не є міфологемами: тероризм, заробітна плата, медичне обслуговування, релігійні вірування, освіта тощо. Насамкінець, зазначимо: чим більш освіченою є конкретна людина, тим більше вона здатна чинити інтелектуальний опір ідеологічному тиску і зберігати моральність. Той, хто потрапляє в силове поле політичної ідеології, неминуче змінює свій внутрішній світ.

Список використаної літератури

1. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Russian Language Publishers Moscow, Oxford University Press, 1982. Volume I: A–L.
2. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л.В. Озадовська, Н.П. Поліщук (наукові редактори); І.О. Покаржевська (художнє оформлення). Київ: Абрис, 2002 742 с.
3. Гасан Гусейнов. Советские идеологемы в русском дискурсе 1990-х. Три квадрата. Москва, 2003.
4. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Russian Language Publishers Moscow, Oxford University Press, 1982. Volume II: M–Z.
5. Владимир Высоцкий. Кони привередливые. Азбука. Санкт-Петербург, 2018. 383 с.
6. Платон. Феаг. Платон. Собрание сочинений: в 4 т.; общ. ред. А.Ф. Лосева и др.; примеч. А.А. Тахо-Годи; пер. с древнегреч. М.: Мысль, 1990. 860 с.
7. Барт Р. Мифологии. М.: Изд-во им. Сабашниковых, 1996. 312 с.
8. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%84%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B5%D0%BC%D0%B0>

9. Ортега-і-Гассет Х. Вибрані твори. К.: Основи, 1994. 420 с.
10. Бойко Н.І., Кайдаш А.М. Міфологеми в українському романтичному просторі. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2010. 155 с.
11. URL: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/a>
12. Юнг К.Г. Душа и миф. Шесть архетипов. Минск: Харвест, 2004. 400 с.
13. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. К.: Основи, 2004. 231 с.

IDEOLOGEMS AND MYTHOLOGEMS

Oleksii Buchyn

*Nizhyn Mykola Gogol State University,
Faculty of History and Law,
Department of Political Science, Law and Philosophy
Grafska str., 2, 16600, Nizhyn, Chernigivska region, Ukraine*

There never were societies without ideology. Historically, the first ideology was the mythological outlook in its verbal form. Humans are homo symbolicus and homo sapiens. The most important symbols are verbal structures, language. Ideology is a verbal culture that provides people with the ability to live together and work. The structure of ideology is a system of the ideologems. Ideologems are the letters of the alphabet and derivatives from them, phrases and texts. Mythologems are elements of any mythological system. Mythologemes of the historically first worldview continue to play their constructive role in the social being as formulas for interpreting culture. Modern mythologems are designed to create a stultosphere (lat.stultus – stupid) of a parallel, virtual world. Stultosphere is the opposite of the noosphere. Mythologems are always ideologems, but not vice versa. Modern mythologems can turn humans into homo stultus and homo zombie.

Key words: ideologem, mythologem, modern mythologem, mythological worldview, mythology, ideology, political ideology.